

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 657.422:336.018

Августова О.О.кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри обліку та оподаткування
Київського національного торговельно-економічного університету**Закревська О.Ю.**аспірант кафедри обліку та оподаткування
Київського національного торговельно-економічного університету**ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ
В ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТОРГІВЛІ**

У статті розглянуто сутність електронних грошей, проаналізовано вітчизняне і зарубіжне нормативно-правове забезпечення. Досліджено, які три основні компоненти формують поняття «електронні гроші». Зазначено, що не слід ототожнювати електронні гроші з безготівковими грошима. Визначено порядок бухгалтерського обліку електронних грошей з використанням нового субрахунку відповідно до останніх змін у законодавстві, а також зазначено основні обмеження його використання. Наведено приклади розрахунків електронними грошима. Розглянуто новітні продукти, які пропонують вітчизняні банки своїм клієнтам – суб'єктам господарювання.

Ключові слова: електронні гроші, електронний платіжний засіб, платіжна картка, старт-картка, емітент, торгівля.

В статье рассмотрена сущность электронных денег, проанализировано отечественное и зарубежное нормативно-правовое обеспечение. Исследовано, какие три базовых компонента формируют понятие «электронные деньги». Указано, что не следует отождествлять электронные деньги с безналичными деньгами. Определен порядок бухгалтерского учета электронных денег с использованием нового субсчета в соответствии с последними изменениями в законодательстве, а также указаны основные ограничения его использования. Приведены примеры расчетов электронными деньгами. Рассмотрены новейшие продукты, которые предлагают отечественные банки своим клиентам – субъектам хозяйствования.

Ключевые слова: электронные деньги, электронное платежное средство, платежная карточка, старт-карта, эмитент, торговля.

Постановка проблеми. Сучасний світ спонукає до виникнення нових засобів платежу, оскільки все більше людей купують та продають різні товари, надають послуги у всесвітній мережі Інтернет, при цьому прагнуть як зекономити час, так і максимально зручно здійснювати покупки. Тому все більшої популярності набуває використання електронних грошей, оскільки очевидною їх перевагою є можливість реалізувати дві вимоги розрахункових процесів, а саме миттєвість здійснення розрахунку та відсутність регіональних обмежень у їх проведенні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливостям організації обліку в інтернет-магазинах, специфіці методики обліку розрахунків електронними грошима присвятили свої наукові праці такі вітчизняні вчені, як І.М. Пліско, А.П. Сиротинська, Д.Г. Савчук, О.П. Лесик, А.В. Туржанський, І.М. Вигівська, О.М. Шпирко.

Однак за результатами проведеного нами дослідження було визначено, що досі існують

облікові проблеми щодо первинного облікового забезпечення та методики розрахунків електронними грошима в торгівлі.

Метою дослідження є визначення сутності електронних грошей як об'єкта обліку та вивчення особливостей обліку розрахунків електронними грошима в сучасних економічних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. У практиці господарських розрахунків все більшої популярності набувають не лише безготівкові розрахунки, але й така форма засобів платежу, як електронні гроші. Розвиток найсучаснішої форми грошей – електронної – приводить до того, що гроші втрачають предметно-речову форму і змінюються на інформаційний ресурс, стають віртуальною реальністю, створеною за допомогою технологічних засобів [1, с. 173].

В.О. Кравчук в аналітичному звіті зазначає, що електронні гроші, або електронні методи платежу, – це різні платіжні механізми, створені

в цілях здійснення поточних розрахунків споживачами товарів і послуг [4]. Д.Г. Савчук розкриває сьогоднішню позицію ДПСУ: останні не можна вважати грішми [9], аргументуючи це п. 291.6 ст. 291 Податкового кодексу України: «Платники єдиного податку першої – третьої груп повинні здійснювати розрахунки за відвантаженими товарами (виконаними роботами, наданими послугами) виключно в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій)», підтримуючи позицію щодо того, що розрахунки за допомогою електронних грошей не є розрахунками у грошовій формі. Автор апелює до такого твердження: електронні гроші є зобов'язаннями, але й готівку та безготівкові кошти за їхньою юридичною природою теж можна вважати зобов'язаннями. Перші є безумовними зобов'язаннями Національного банку України, а другі – зобов'язаннями банків перед клієнтами.

В Положенні про електронні гроші в Україні зазначено, що електронні гроші – одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими, ніж емітент, особами, а також є грошовим зобов'язанням емітента [7].

Відповідно до Директиви Європейського Парламенту та Ради Європи електронні гроші – електронна, зокрема магнетична, накопичена грошова вартість, яка представлена вимогою до емітента, а також яка після отримання коштів випускається з метою здійснення платіжних трансакцій і приймається фізичною та юридичною особою, що не є емітентом електронних грошей [2].

Проведений нами аналіз дає змогу визначити такі складові поняття «електронні гроші»:

1) електронні гроші є мірою вартості і засобом платежу;

2) електронні гроші зберігаються на електронному пристрої і не доступні безпосередньому фізичному сприйняттю;

3) електронні гроші є вимогою до емітента, яка кореспондує зобов'язання емітента здійснити погашення електронних грошей, тобто обміняти їх на звичайні готівкові або безготівкові кошти на вимогу пред'явника.

Також варто зазначити, що не слід ототожнювати електронні гроші з безготівковими грошима, оскільки електронні гроші як неперсоніфікований платіжний продукт можуть мати окремий обіг, відмінний від банківського обігу грошей, однак можуть і обернутися в банківських платіжних системах.

При цьому учасниками правовідносин, пов'язаних з використанням електронних грошей, згідно з Постановою НБУ № 481, є [7]:

1) емітент – особа, яка здійснює випуск електронних грошей і приймає на себе зобов'язання з їхнього погашення;

2) агент – особа, яка на підставі договору з емітентом здійснює поширення електронних грошей (агент з поширення); надає кошти поповнення електронними грошима електронних пристроїв (агент з поповнення); здійснює обмінні операції з електронними грошима (агент з обмінних операцій); приймає електронні гроші в обмін на наявні або безготівкові кошти (агент з розрахунків);

3) оператор – особа, яка на підставі договору з емітентом виконує операційні та інші технологічні функції в системі електронних грошей;

4) користувач – фізична або юридична особа, яка є власником електронних грошей, що має право їх використовувати для придбання товарів і здійснення платежів;

5) торговець – суб'єкт господарювання, який зареєстрований відповідно до законодавства та який на підставі договору, укладеного з емітентом або агентом з розрахунків, приймає електронні платежі як засіб платежу.

Розвиток сучасних банківських послуг пропонує суб'єктам господарювання широкі можливості організації та здійснення розрахунків, вибору платіжних інструментів, способів їх використання, додаткового обслуговування, а підприємство змушене самостійно визначитися з порядком їх обліку. Згідно з Наказом Міністерства фінансів від 27 червня 2013 р. № 627 [8] для обліку електронних грошей в складі рахунку 33 «Інші кошти» передбачено окремий субрахунок 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті». Розглянемо особливості обліку електронних грошей.

Приклад 1. На електронний гаманець продавця надійшли електронні гроші (ЕГ) в розмірі 3 500 одиниць. Продавець відвантажує товар Покупцю. Після чого Продавець пред'являє ЕГ в розмірі 3 500 одиниць Банку-емітенту до погашення та отримує на свій поточний рахунок безготівкові кошти за вирахування комісії Банку (в нашому прикладі комісія банку становить 3% – 105,00 грн.) в сумі 3 395,00 грн. (табл. 1).

Приклад 2. У разі, якщо погашення ЕГ відбулось раніше за відвантаження товару, в момент отримання грошей на поточний рахунок Продавця операції слід відображати як передоплату за товар, який ще не відвантажено Покупцю.

Проте вітчизняні науковці зазначають, що рахунок 335 використовується для відображення інформації про електронні гроші як такі, що записані, тобто зберігаються на електронному платіжному засобі та використовуються суб'єктом господарювання в обмін на безготівкові кошти, а також лише для розрахунків з торговцями за товари в електронному вигляді, придбані на виробничі (господарські) потреби, що виражені в гривнях. Навіть за безпосереднього

придбання товару картою з використанням електронних грошей застосовується субрахунок підзвітних осіб 372, згідно з Інструкцією про застосування Плану рахунків [3] рахунки 30, 31, 33 не кореспондують з рахунками 2-го класу. Також згідно з п. 291.6 ст. 291 ПКУ платники єдиного податку повинні здійснювати розрахунки за товари (роботи або послуги) виключно у грошовій формі (готівковій або безготівковій). А якщо вірити Положенню про електронні гроші в Україні [7], то електронні гроші не можна віднести ні до готівкової, ні до безготівкової форми розрахунків. Таким чином, суттєво обмежено використання субрахунку 335.

Також існують інші обмеження розвитку застосування електронних грошей підприємствами в Україні. Сьогодні банки пропонують клієнтам, юридичним особам випуск платіжних карток, які дають доступ до коштів на поточному рахунку (ключ-картка), відкриття корпоративних карток для оплати: витрат, пов'язаних з основною діяльністю (купівля товару, розрахунки з постачальниками); представницьких витрат (офіційні прийоми, культурні програми); витрат на відрядження по Україні та за кордон (готель, квитки, оренда авто тощо); господар-

ських покупок (канцтовари, оргтехніка, меблі, бензин тощо). Поповнення може здійснюватись миттєво через інтернет-банк, готівкою через касу будь-якого банку, через термінали самообслуговування будь-якого банку. Такі картки не обліковуються окремо, адже в обліку показується лише наявність коштів на рахунку [10].

Суттєву відмінність має застосування "WebMoney Transfer" – системи миттєвих інтернет-розрахунків. В системі "WebMoney" підприємство одержує особовий рахунок, всередині якого може існувати необмежена кількість гаманців – спеціальних облікових записів, на яких проводиться облік коштів (титульних знаків) користувача в будь-якій валюті. З юридичної точки зору в цьому разі замість електронних грошей одиницею обліку є права вимоги держателя по відношенню до боржника. Така система є досить поширеною. Поповнювати електронний гаманець можна миттєво через термінали і банкомати, каси, інтернет-банкінг, платіжні картки, за допомогою SMS або телефонного дзвінка. Поповнення через банківський переказ, тобто з рахунку або через касу банку, займає 1–3 банківські дні. Сплачувати за рахунок "WebMoney" можна під час придбання

Таблиця 1

Відображення у фінансовому обліку розрахунків електронними грошима після відвантаження товару Продавцем [1; 10]

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.	ЕГ, од
		Дебет	Кредит		
	На електронний гаманець Продавця надійшли електронні гроші від Покупця за товар	335	681		3 500,00
1	Відвантажено товар Покупцю	361	702	3 500,00	
2	Нараховані зобов'язання з ПДВ	643	641	583,33	
3	Відображення розрахунків за податковим зобов'язанням з ПДВ	702	643	583,33	
4	Списано товар зі складу Продавця (умовно собівартість товару)	902	281	2 400,00	
5	Продавець подав заявку Банку-емітенту на погашення електронних грошей (переказав електронні гроші зі свого електронного гаманця на гаманець Банка-емітента)	377	355		3 500,00
6	На поточний рахунок Продавця від Банку-емітента надійшли гроші відповідно до заявленої суми за вирахуванням комісійної винагороди банку-емітенту	311	377	3 395,00	
7	Комісійну винагороду за погашення електронних грошей віднесено до витрат Продавця	92	685	105,00	
8	Проведено взаємозалік заборгованостей	685	377	105,00	
9	Списано на фінансовий результат дохід від реалізації товару	702	791	2 916,67	
10	Списано на фінансовий результат собівартість реалізованих товарів	791	902	2 400,00	
11	Списано на фінансові результати витрати з комісійної винагороди	791	92	105,00	

Джерело: розраховано автором

Таблиця 2

**Відображення у фінансовому обліку розрахунків електронними грошима
перед відвантаженням товару Продавцем [1; 10]**

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.	ЕГ, од
		Дебет	Кредит		
	На електронний гаманець Продавця надійшли електронні гроші від Покупця за товар	335	361		3 500,00
1	Продавець подав заявку банку-емітенту на погашення електронних грошей	377	335		3 500,00
2	На поточний рахунок Продавця від Банку-емітента надійшли грошові кошти відповідно до заявленої суми за вирахуванням комісійної винагороди Банку-емітенту	311	377	3 395,00	
3	Комісійна винагорода за погашення електронних грошей зарахована до витрат Продавця на реалізацію товару	92	685	105,00	
4	Проведено взаємозалік заборгованостей	685	377	105,00	
5	Відвантажено товар Покупцю	361	702	3 500,00	
6	Нараховані зобов'язання з ПДВ	643	641	583,33	
7	Відображення розрахунків за податковим зобов'язанням з ПДВ	702	643	583,33	
8	Списано товар зі складу Продавця (умовно собівартість товару)	902	281	2 400,00	
9	Списано на фінансовий результат дохід від реалізації товару	702	791	2 916,67	
10	Списано на фінансовий результат собівартість реалізованих товарів	791	902	2 400,00	
11	Списано на фінансові результати витрати з комісійної винагороди	791	92	105,00	

Джерело: розраховано автором

товарів, робіт, реклами, страхування, кредитів, квитанцій, штрафів та податків, інших послуг, зручно обслуговувати інтернет-магазин [10].

Висновки з проведеного дослідження. З усього викладеного вище можна зробити висновок, що потрібне подальше вивчення як теоретичних, так і практичних аспектів проблеми щодо відображення в обліку операцій з розрахунками електронними грошима на рівні державних методологічних рад, які пови-

нні чітко регламентувати застосування такого платіжного інструмента, як електронні гроші.

Також слід врегулювати обліковий аспект конвертації електронних грошей в національну й іноземну валюту. В процесі здійснення таких операцій виникають витрати підприємства у зв'язку з виведенням грошей з платіжної системи, а в разі операцій з електронними грошима, емітованими в іноземній валюті, – під час здійснення обміну іноземної електронної валюти в національну.

Список використаних джерел:

1. Вигівська І.М. Електронні гроші в системі управління фінансовими ресурсами підприємства: облікові аспекти / І.М. Вигівська, В.С. Сеймон // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. – 2014. – Вип. 3(44). – С. 173–175.
2. Про започаткування та здійснення діяльності емітентів електронних грошей, а також пруденційний нагляд за такою діяльністю: Директива Європейського Парламенту та Ради Європи від 16 вересня 2009 р. № 2009/110/ЄС.
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затвердженого Наказом МФУ від 30 листопада 1999 р. № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
4. Електронні гроші в Україні: аналітичний звіт / [В.О. Кравчук, Д.В. Науменко, А.М. Глибовець]. – К.: Альфа-ПІК, 2012. – 64 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ier.com.ua/files/publications/Books/2012/3_Electronic_Money/E-money_report_APPROVED_2012-10-02_RED2.pdf.
5. Олексюк О.С. Електронні гроші та віртуальні банки: інформаційний контекст / О.С. Олексюк, О.В. Мостіпака // Інноваційна економіка. – 2013. – № 2. – С. 198–202.
6. Оліфірова Ю.О. Облік витрат та розрахунків в інтерактивній торгівлі: організація та методика / Ю.О. Оліфірова, К.А. Ягмур // Вісник ДонНУЕТ. – 2013. – № 3(59). – С. 154–162.

7. Положення про електронні гроші в Україні: затверджене Постановою Правління НБУ від 4 листопада 2010 р. № 481 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1121-13>.

8. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 р. № 627, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 25 липня 2013 р. за № 1242/23774 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1242-13>.

9. Савчук Д.Г. Електронні гроші – не гроші? / Д.Г. Савчук. – 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kyivpost.ua/opinion/op-ed/elektronni-groshi-negroshi-35984.html>.

10. Шпирко О.М. Електронні гроші як об'єкт бухгалтерського обліку / О.М. Шпирко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. – 2014. – Вип. 1(42). – С. 197–200.

Avhustova O.O., Zakrevska O.U.

FEATURES OF DISCLOSURE OF ELECTRONIC MONEY IN ACCOUNTING AT TRADE ENTERPRISES

In the practice of economic calculations not only non-cash transactions are becoming more popular, but also such a form of payment methods as electronic money. The article determines that the main constituent concepts of the “electronic money” concept are the following: electronic money is a measure of cost and means of payment; electronic money is stored on an electronic device and is not accessible to direct physical perception; electronic money is a requirement to an issuer that corresponds to the issuer’s obligation to repay electronic money, that is to exchange them for ordinary cash or cashless funds at the request of the exhibitor.

Also, the authors state that electronic money should not be identified with non-cash money, since electronic money, as a non-personalized payment product, may have a separate circulation, which is different from bank circulation of money, however, they can also be rotated in bank payment systems.

The article presents examples of financial accounting of electronic money transactions after shipment and before shipment of goods by the seller. It also indicates the need to use a separate sub-account 335 “Electronic money denominated in national currency” and existing restrictions on its use.

The authors state that there are restrictions on the use of electronic money by enterprises in Ukraine. Since banks offer clients, legal entities to issue payment cards, but such cards are not accounted separately – the accounting only shows the availability of funds on the account.

The essential difference is the use of “WebMoney Transfer” – a system of instant online payments. In the “WebMoney” system the enterprise receives a personal account, which may contain an unlimited number of wallets – special accounts, on which the accounting of the user’s funds (titular symbols) is carried out in any currency.

From the foregoing, one can conclude that further study of both theoretical and practical aspects of the problem of the reflection in accounting of operations with transactions of electronic money is required, at the level of state methodological councils, which should clearly regulate the use of such payment instruments as electronic money.

Key words: electronic money, electronic means of payment, payment card, start-card, issuer, trade.